

TARTU ANNELINNA GÜMNAASIUMI RIIGIKAITSEÕPETUSE AINEKAVA

GÜMNAASIUMIASTMELE

Riigikaitseõpetus on valikõppeaine, mille maht on kaks kursust, s.o 70 tundi. Üks kursus („Riigikaitse“ 35 tundi) moodustab teoreetilise osa, mis on koolidele kohustuslik, ning teine kursus („Praktiline õpe välilaagris“ 35 tundi) on praktiline kursus, mille viib läbi Kaitseliidu või Kaitseväge struktuuriüksus. Praktilise kursuse, s.o välilaagris osalemise eeldus on teoreetilise kursuse vastava osa läbimine. Valikaine teoreetilist kursust läbimata ei ole võimalik osaleda kursusel „Praktiline õpe välilaagris“.

Kool korraldab riigikaitseõpetuse oma võimaluste järgi kas teoreetilise ja praktilise osa lõimitult või eraldi kursustena. Teoreetiline ja praktiline õpe on ainekavas õppeteemade all lõimitult. Õpetaja valikul käsitletakse teatud teemasid süvitsi ja teatud teemasid ülevaatliselt, et vältida õpilase ülekoormatust.

Laskeväljaõpet viiakse läbi võimaluse korral kursuse „Praktiline õpe välilaagris“ raames Kaitseliidu või Kaitseväge ohutuseeskirjade ja väljaõpet reguleerivate eeskirjade alusel. Kui see ei ole võimalik, siis laskeõppe tulemust ei taotleta. Laskeõppe õpitulemuste saavutamata jäämine ei mõjuta kursuse üldist arvestamist.

ÕPPEAINE ÕPETAMISE EESMÄRK. KOOLIASTME LÕPUKS TAOTLETAVAD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD

Riigikaitseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) on Eestile lojaalne kodanik, kellel on positiivne hoiak ja valmidus vajaduse korral Eestit kaitsta ning kes tegutseb lähtuvalt õigusriigi põhimõtetest;
- 2) järgib demokraatlikke väärtusi, üldkehtivaid moraalinorme ja eetika põhimõtteid ning aktsepteerib inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi;
- 3) teab riigikaitse korraldust ja riigikaitse seotust erinevate ühiskonnaelu valdkondadega;
- 4) väärtustab riigikaitset, Kaitseväge ja vabatahtlikku tegevust Kaitseliidus ja on motiveeritud vaba tahte alusel läbima ajateenistust;
- 5) on omandanud esmased oskused hädaolukordades adekvaatseks käitumiseks, on abivalmis ja vastutustundlik kodanik;
- 6) hindab erinevatest teabekanalitest (sh digitaalsetest) saadud info asjakohasust ja usaldusväärsust ning käitub sellest lähtuvalt vastutustundliku kodanikuna, toetades ühiskonna demokraatlikku arengut;
- 7) kasutab asjakohast digitehnoloogiat, on teadlik digikeskkonna ohtudest, järgib ka digikeskkonnas moraali- ja väärtuspõhimõtteid;
- 8) kirjeldab väe- ja põhilisi relvaliike ja nende funktsioone;
- 9) kirjeldab maaväe allüksuseid alates jaost kuni diviisini.

HINDAMISE ALUSED

Riigikaitseõpetuse **kooliastmehinne** kujuneb **2 kursuse** tulemusena, kus 1 kursus läbitakse auditoorse õppevormis ja 1 kursus läbitakse välilaagris; mõlemad kursusehinded peavad olema vähemalt

„rahuldavad“. Ainekava ja hindamispõhimõtted kehtivad nii statsionaarse, kui ka mittestatsionaarse õppekavade puhul.

1.kursuse hinne (teoreetiline kursus) kujuneb arvestuslike hinnete tulemusena, mis **ei ole** kursuse jooksul väljapandud hinnete **aritmeetiline keskmine**.

Arvestuslike hinnete hulka kuuluvad:

- **kontrolltööde hinded** (min2, max3 tööd kursuse jooksul, mida hinnatakse numbriliste hinnetega 0-5, (vt TAGi Gümnaasiumi õppekava paragrahv 3),
- **jooksvad hinded** suuliste ja/või kirjalike vastuste eest, mida hinnatakse numbriliste hinnetega 0-5, (vt TAGi Gümnaasiumi õppekava paragrahv 3),
- **hinded praktilise tegevuste** eest (eelkõige riviõppe ja relvaõppe läbimine), mida hinnatakse samuti numbriliste hinnetega 0-5, (vt TAGi Gümnaasiumi õppekava paragrahv 3) .

Teoreetilise kursuse vähemalt „rahuldava“ kursusehinne saamiseks on vaja sooritada min 60% kontrolltöödest. Jooksvad hinded ja hinded praktilise tegevuste eest mõjuvad kursusehinne kvaliteedile järgmiselt: õpilase aktiivset osalemist tunnis, kooli esindamist ainealastel üritustel võib arvestada õppetegevuse osana ning kursusehinnet positiivselt mõjutava tegurina, mis ilmneb tema arvestuslike hinnete alusel väljakujunenud kursusehinne kõrgendamisel ühe punkti võrra.

2.kursuse (välilaagri) hindamise põhimõtted: kui laager on läbitud täies mahus (35 t) – siis pannakse hinne hinne „5“, hinnet alandatakse riigikaitse õpetaja otsusel või juhul, kui laagri läbiviija poolt antakse riigikaitse õpetajale kirjalik sisend põhjendusega hinnet alandada. Juhul kui õpilane loobub kohustuslikust riigikaitse välilaagrist ja selleks ei ole eelnevalt toodud mõjuvaid –usulisi, kõlbelisi, tervislikke jm – põhjusi, siis 2.kursuse hinne on „0“. Juhul, kui õpilane ei saa osaleda riigikaitse välilaagris tervislikel (seda kinnitava arstitõendi alusel) või eetilistel põhjustel, võib õpilane või tema vanem taotleda laagrist vabastamist. Kool määrab õpilasele riigikaitseõpetuse välilaagri asenduse vormi.

Hindamise korraldus lähtub kooli õppekavas sätestatust. Arvestades riigikaitseõpetuse õpitulemusi ning asjaolu, et tegemist on kohustusliku valikaine kursusega on soovitatav kasutada mitmeeristavat hindamist (arvestatud, mitte arvestatud). See annab võimaluse arvestada õpilaste erineva õpivõimekusega, kõlbeliste ja usuliste tõekspidamistega.

Hindamise eesmärk on saada ülevaade kursuse õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust lähtudes kursuse eesmärkidest. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamist kui ka õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste (eeskätt sotsiaalne ja kodanikupädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, digipädevus) saavutatust. Laagris hinnatakse praktilisi sooritusi. Ohutu relvakäsitsemise testi positiivne sooritus on kohustuslik enne praktilisel laskeharjutusel osalemist. Soovitatav on hinnata praktilisi sooritusi samuti mitmeeristavalt. Arvestamata võib soorituse, kui eksitakse orienteerumisel või ei tabata laskeharjutusel sihtmärki.

Riigikaitseõpetuse õpiväljundid on saavutatavad mitmeeristavat hindamist kasutades läbi arutelude, mõtteülesannete, seoste leidmise jmt. Hindamisel on võimalik rakendada erinevaid mälumänguformaate (kahoot, Kuldvillak, Kes tahab saada miljonäriks? jne)

Kool võib korraldada riigikaitseõpetuse kohustusliku ulatuse osas eksami. Kui lisaks teoreetilisele kursusel osaletakse ka välilaagris, on soovitatav praktilistest ülesannetest hõlmata vaid rivitundides ja esmaabis omandatud. Hindamise eesmärk on kontrollida õpitulemuste saavutatust ning suurendada oma teadmiste ja oskuste demonstreerimise kaudu noorte kaitsetahet. Õpilaste teadmiste ja oskuste tase annab õpetajale tagasisidet tema poolt korraldatud õppeprotsessi kohta.

Õpetaja kohustus on tutvustada hindamispõhimõtteid ja muid reegleid esimeses, kursust sissejuhatavas tunnis.

KURSUSE JAOTUS TUNDIDES

Riigikaitseõpetus koosneb kahest kursusest. Kursus „Riigikaitse“ on kohustuslik valikaine, mille maht on 35 ak/h ning tuleb läbida kõikidel gümnaasiumi õpilastel. Kursus „Praktiline õpe välilaagris“ on samuti 35 ak/h, kuid on riikliku ainekava raames õpilastele vabatahtlik ning viiakse läbi Kaitseliidu või Kaitseväge üksuste poolt. Kursuse tundide jaotus on indikatiivne ning ei seo õpetajat sellistes raamides õpet läbi viima. Selle väljatöötamisel on võetud aluseks õpetajate ja Kaitseliidu sisend selle osas, kui kaua teema edasiandmiseks aega teoreetiliselt võib kuluda. Mitmeid teemaplokke on võimalik omavahel lõimida ja sellest tulenevalt ka mahud muutuvad.

Riigikaitse teoreetiline kursus	Maht
Eesti sõjaajalugu	3
Tänapäeva sõjalised kriisid, sõjad ja relvakonfliktid	9
Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika ning riigikaitse juhtimine	8
Kaitseväeteenistus	2
Riviõpe	1
Relvaõpe ja ohutus	2
Topograafia ja orienteerumine	2
Esmaabi	2
Siseturvalisus ja elanikkonnakaitse	6

Kokku	35
-------	----

“Praktiline õpe välilaagris” kursusel (35 tundi) praktiseeritakse välitingimustes erinevates situatsioonides hakkamasaamist üksikisiku tasandil ja meeskonnana. Õpitakse majutuse (sh hügieenialade) rajamist ja toidlustuse korraldamist välitingimustes ning individuaal- ja allüksuse varustuse kasutamist. Harjutatakse erineval maastikul orienteerumist kompassi ja kaardiga valgel ning pimedal ajal. Praktiline esmaabi hõlmab tegevuste harjutamist simuleeritud õnnetuspaigal ning elupäästvat ja jätkuvat esmaabi.

I teema: Välilaagri rajamine ja eluolu välitingimustes, sh toidlustamine, keskkonnakaitse (ühekordsed nõud vs korduvkasutatavad) jäätmekäitlus metsatingimustes.

II teema: Individuaal- ja allüksuse varustus.

III teema: Topograafia ja liikumine maastikul.

IV teema: Esmaabi välitingimustes.

V teema: Laskeõpe.

ÕPPETEGEVUS

Gümnaasiumi ülesanne on noore ettevalmistamine toimimiseks loova, mitmekülgse, sotsiaalselt küpse, usaldusväärse ning oma eesmärgi teadvustava ja saavutada oskava isiksusena erinevates eluvaldkondades: partnerina isiklikus elus, oma kultuuri kandja ja edendajana, tööturul erinevates ametites ja rollides ning oma ühiskonna ja looduskeskkonna jätkusuutlikkuse eest vastutava kodanikuna.

Riigikaitseõpetuse õppimine peab olema võimalikult lähedalt seostatud igapäevaeluga. See avardab riigikaitseõpetuse rakendusliku suuna võimalusi noorte jaoks. Senisest rohkem tuleb töötada erinevate e-riigi vahenditega (riigiportaal, e-teenused, teabepäring, õigusaktid internetis sh. kaitseväeteenistuse veeb). Siiski tuleb õppetegevuses arvestada õpilaste kõlbelisi ja usulisi tõekspidamisi, õppetegevuse käigus ei tohiks õpilane tunda ennast survestatuna vaid õpetaja ülesanne on siduda riigikaitse teemad ära igapäevaeluga ja põhjendada arusaadavalt õpiväljundeid ja eesmärgi.

Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille abil omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö planeerimise ja läbiviimise, kriitilise mõtlemise, tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused. Õppeprotsessis on olulisel kohal aktiivõppe meetodid nagu arutelud, praktilised õppused, õppekäigud. Võimalusel viia õpet läbi ka väljaspool klassikeskkonda nagu näiteks väeosades või muuseumites ning lisaks kasutada e-õppe võimalusi.

Riigikaitse kursus eeldab, et õpetajal on riigikaitsealine taust ja kogemus kas tegevväljasena, reservväljasena, kaitsepolitseinikuna, päästja või politseinikuna või muu riigikaitsealise rolli täitjana. Õpitulemuste saavutamisel on oluline roll õpetaja suhtumisel ja pedagoogilistel oskustel. Igal tegevusel peab õpetaja arvestama kursuse põhieesmärgi – kaitsetahte kasvatamist, oma rollist riigikaitstes ja erinevatest võimalustest riigikaitsele panustamiseks. Kursus peab tekitama õpilastes huvi valdkonna vastu laiemalt ja kasvatama soovi rohkem juurde õppida ja ise panustama. Soovitatav on kursuse läbinud õpilastega kontakti hoidmine kuni ajateenistuse läbimiseni. Võimaluse korral kannab õpetaja tunde andes vormiriietust.

Riigikaitse kursuse ajal on soovitatav koostöös kehalise kasvatusõpetajaga viia läbi kehaliste võimete kontrolltest eesmärgiga hinnata füüsilist võimekust võrreldes kaitseväes kehtestatud normidega. Võimalusel teeb õpetaja testi läbi koos õpilastega.

Tundide ettevalmistamisel arvestada õpilaste vanusega – G2 ja G3 astmes on võimalik tekitada rohkem sisulist arutelu. G1 õppeaasta alguses toimuvatel kursustel vältida õpilase arvamusel põhinevat riigikaitsealisi arutelusid.

ÕPPE KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ning rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks ning loovateks ja kriitiliselt mõtlevateks isiksusteks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: muuseum, näitus, raamatukogu, arvutiklass, lahingupaik, väeosa ja teised riigikaitsealised institutsioonid, sh kaitseväge õppeasutused, jne;
- 7) kasutatakse nüüdisaegseid e-õppekeskkondi ja -vahendeid ning õppijakeskseid õppemeetodeid;
- 9) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega, et toetada õpilase kujunemist aktiivseks, abivõimeks ja vastutustundlikuks kodanikuks ning iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks;
- 10) õppetegevus välilaagris viiakse läbi Kaitseväge ja Kaitsepolitsei ohutuseeskirjade ja väljaõpet reguleerivate eeskirjade alusel.

FÜÜSILINE ÕPIKESKOND

Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kuid võimaldab õpet ja õppekäike ka väljaspool klassiruumi. Välilaager toimub Kaitseliidu või Kaitseväge struktuuriüksuses või nende poolt korraldatud kohas. Välilaagris kasutatakse individuaal- ja allüksuse varustust ning õpitulemuste saavutamiseks vajalikke õppevahendeid. Relva- ja laskeõpe viiakse läbi vaid juhul, kui on võimalik tagada õppeks vajalikud tingimused, vahendid ja pädevad õppe läbiviijad.

Õppekeskkonda saab vaheldust tuua ka läbi põnevate külaliste (veteranid; valdkondlikud tippametnikud, poliitikud, kaitseväelased, jne).

Sotsiaalne ja vaimne õppekeskkond põhinevad lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel. Kõiki õpilasi koheldakse eelarvamusteta, õiglaselt ja võrdselt, austades nende eneseväärikust ja isikupära. Õpetajad ja välilaagri läbiviijad loovad klassiruumis ja välilaagris õpilastele võimaluse näidata initsiatiivi, osaleda otsustamises ning tegutseda nii üksi kui ka koos kaaslastega. Märgatakse ja ennetatakse õpilaste omavahelist kiusamist ning vägivalda.

Riigikaitseõpetuse õppesisu 70 tundi: 35 kohustuslik teoreetiline kursus „Riigikaitse“ ja 35 tundi vabatahtlik kursus „Praktiline õpe välilaagris“